

Riktlinje för utformning av förskolor i Falkenbergs kommun

Diarienummer KFTN 2024/680	Fastställt av Tekniska Nämnden	Datum för fastställande 2018-06-20
Dokumenttyp Riktlinje	Dokumentet gäller för KFTN, BUN, SVN	Giltighetstid Tills vidare
Revideringsansvarig KFTN	Revideringsintervall 4 år	Reviderad datum 2025-10-23
Dokumentansvarig (funktion) Verksamhetschef Fastighetsförvaltning och Projekt	Uppföljningsansvarig KFTN	

1. Syfte

Tekniska nämnden tog fram Riktlinjer för utformning av förskolor i Falkenbergs kommun på uppdrag av kommunstyrelsen, vilka beslutades i Tekniska nämnden den 2018-06-20. Syftet med detta styrdokument är att ge bättre förutsättningar för verksamheten i form av ändamålsenliga lokaler, utifrån behoven i den moderna förskolan. Riktlinjen synliggör förskolans olika rum och funktioner, och ska ligga till grund för nybyggnationer samt eftersträvas vid om- och tillbyggnationer.

Förskolan är första steget i barns utbildning, och ska bidra till livslångt och lustfyllt lärande. Lokaler som byggs ska utgå från barns behov och säkerställa att lagar och förordningar följs. Lokalerna ska vidare skapa goda förutsättningar för verksamheten att nå målen i uppdraget, och möjliggöra kvalitet på utbildningen som bedrivs i den. Riktlinjen baseras på styrdokument, forskning samt nationella och lokala rapporter och underlag. Riktlinjen ska bidra till att skapa goda förutsättningar för alla barns utveckling, lärande och omsorg.

Riktlinjen ska stödja Barn och Utbildningsnämndens mål att ha anpassade och tillgängliga lokaler, samt en inkluderande lärmiljö. Vidare ska den hjälpa politiker att fatta beslut kring investeringar, att följa lagar och förordningar samt att bygga förskolor för vår tid.

2. Koppling till lagstiftning och andra styrdokument

Verksamheterna i en förskola styrs av många lagar, regler och styrande dokument. Nedan finns information om ett urval av dem.

Boverkets byggregler (2011:6): Boverkets byggregler (BBR) ställer krav på den färdiga byggnaden och innehåller regler om de flesta tekniska egenskapskraven i Plan- och Bygglagen (PBL). I Boverkets författningssamling (BFS) 2015:1 finns regler som främst handlar om hur byggnader ska utformas, men det finns även regler om tomter. Regler om bärförmåga, stadga och beständighet finns i stället i Boverkets konstruktionsregler (EKS).

Boverket (2015). Gör plats för barn och unga! En vägledning för planering, utformning och förvaltning av skolans och förskolans utemiljöer. Av vägledningen framgår att 40 m² per barn i förskolor är ett rimligt mått för fria utomhus. Detta är att betrakta som minimiyta.

Barnkonventionen, till exempel artikel 12 Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad och artikel 16 Barn har rätt till ett privatliv.

Skollag (2010:800): I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barns och elevers förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. I skollagen som gäller från 1 juli 2011 finns kravet att skolmåltiderna ska vara näringsriktiga.

Läroplan (Lpfö) 18 för förskolan: Förskolans verksamhet ska vara rolig, trygg och lärorik för alla barn. Förskolan ska stimulera barns utveckling och lärande, erbjuda en trygg omsorg. Verksamheten ska utgå från en helhetssyn på barnet och barnets behov och utformas så att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet.

Livsmedelslag (2006:804) och livsmedelsförordningen: Lagen syftar till att säkerställa en hög skyddsnivå för människors hälsa och för konsumenternas intressen när det gäller livsmedel.

Arbetsmiljölagen (1977:1160): Lagens ändamål är att förebygga ohälsa och olycksfall i arbetet samt att även i övrigt uppnå en god arbetsmiljö.

Fastighets- och lokalpolicy: Dokumentet innehåller målsättningar och styrande principer för markplanering, lokalförsörjning och fastighetsförvaltning. Beslut ska bl.a. bygga på tillgänglighet, kostnadseffektivitet, kvalitet, ändamålsenlighet samt klimatneutralitet och cirkuläret.

Andra lagar som styr verksamheten samt rekommendationer och rådande dokument är bland annat:

- Plan- och Bygglagen (2010:900)
- Miljöbalk (1998:808)
- Lagen om offentlig upphandling (2016:1145)
- Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)
- Diskrimineringslag (2008:567)
- Livsmedelsverkets rekommendationer: "Nationella riktlinjer för måltider i förskolan".
- Folkhälsomyndighetens Allmänna råd för ventilation
- Skolverkets allmänna råd med kommentarer Måluppfyllelse i förskolan.
- Svensk byggtjänsts Bygg ikapp.
- Sveriges kommuner och regioner (SKR) Våga se, våga höra, våga agera. Om skadeförebyggande arbete i skolor och förskolor.
- Falkenbergs kommuns dokument Riktlinjer för hållbar bygg och anläggning och Program för kemikaliesmarta förskolor.
- Barn- och utbildningsnämndens riktlinjer för lokalförsörjning i Falkenbergs centrum och centrumnära förskolor och skolor (Dnr BUN 2019/108). Riktlinjerna slår fast att nya förskolor ska ha minst motsvarande fyra avdelningar för att utgöra en hållbar enhet.
- Riktlinje för lokalförsörjningsprocessen
- Policy investeringsprocessen
- Riktlinjer för utomhuslek

3. Riktlinje

3.1. Förskolans verksamhet

Förskolan styrs av skollagen, barnkonventionen och läroplanen för förskolan (Lpfö 18). Kommuner som juridisk person är huvudman inom skolväsendet och kommunfullmäktige är det högsta beslutande organet enligt kommunallagen. Det innebär att kommunfullmäktige har det yttersta ansvaret för att den kommunala förskolan har den kvalitet och de resurser som krävs för att uppfylla nationella mål och genomföra utbildningen enligt de krav som ställs i skollagen. Kommunerna ansvarar för att det finns förskolor och att barn får erbjudande om plats.

För att det ska vara möjligt att uppfylla barnens rätt till utbildning och undervisning krävs ändamålsenliga lokaler, som utgör ett reellt stöd för pedagogerna att arbeta utifrån styrdokumentens intentioner.

3.2. Miljö och hållbarhet

Falkenbergs kommuns vision är ”Vi växer för en hållbar framtid” där ett av kommunens mål är att vara ett föredöme inom hållbarhet och trygghet. Förskolor i Falkenbergs kommun ska byggas i enlighet med beslutade ”Riktlinjer för hållbar bygg och anläggning”. Riktlinjen är framtagen utifrån Ekologisk hållbarhet, Social hållbarhet samt Ekonomisk hållbarhet. Den syftar till att säkerställa att kommunen bygger och anlägger på ett långsiktigt hållbart sätt, i linje med lokala, nationella och internationella målsättningar.

Falkenbergs kommun har tagit fram ”Program för kemikaliesmarta förskolor”, vilket lyfter vikten av att förskolor ska vara fria från skadliga kemikalier i så stor utsträckning som möjligt.

3.3. Tillgänglighet och inkludering

Förskolelokaler inklusive dess utemiljö ska utformas med stor hänsyn till tillgänglighet och inkludering.

Detta handlar till exempel om att det finns hårdgjorda ytor i utemiljön som underlättar framkomlighet med hjälp av rullstol eller annat hjälpmedel. Innemiljön behöver också utformas så att det finns ytor som gör det möjligt att förflytta sig med hjälpmedel av olika slag och så att barn och vuxna kan delta utifrån sin förmåga i olika undervisningssituationer och lekar. Skyltning såväl utom- som inomhus ska utformas ur ett tillgänglighetsperspektiv.

Vid nybyggnation av förskola i Falkenbergs kommun kan förskolan utformas för att kunna ta emot barn med extra ordinära behov, vilket bland annat innebär anpassade lokaler och högre krav på tillgänglighet. Detta ska beslutas efter en behovsanalys inför varje enskilt projekt. En förskola med extra anpassningar ska utformas där de extra anpassade avdelningar placeras på markplan. Anpassade lokaler kan också innebära att det finns fler små rum vilket kan medföra att den pedagogiska ytan behöver vara större än specifikationen i riktlinjen. Därtill ska parkering för hämta och lämna anpassas utifrån generellt sett större bilar/taxibussar.

3.4. Förskolans placering och tomt

Förskolor placeras med fördel på lämplig plats utifrån verksamhetens behov med hänsyn till luftkvalitet och buller. Det bör finnas goda transportmöjligheter till och från förskolor med hänsyn till varustransporter, sophämtning samt hämtning och lämning av barn. Vid utformning av trafiksituationen vid förskolan ska gång- och cykeltrafik premieras. Angöring för tunga fordon såsom varustransporter och sophämtning ska i största möjliga mån ske på utrymmen där barn och föräldrar inte vistas.

Förskolans tomt ska vara tillräckligt stor för att möjliggöra tillräckligt utrymme för den pedagogiska utemiljön enligt Boverkets vägledning ”Gör plats för barn och unga” om 40 m² per barn, dock minst 3 000 m². Tabellen nedan visar ungefär den tomtstorlek som behövs. Det är dock viktigt i varje enskilt fall tillgodose att samtliga utrymmen får plats på tomten. För ökad flexibilitet över lång sikt finns stora fördelar att tomten och utformning av byggnad möjliggör framtida tillbyggnad då behovet av förskoleplatser ökar. Flexibilitet kan även uppnås genom möjlighet att konvertera byggnaden till annat kommunalt ändamål i det fall då behovet av förskoleplatser minskar.

	4 avd.	6 avd.	8 avd.
Byggnad	1 000 m ²	1 400 m ²	1 800 m ²
Pedagogisk utemiljö	3 000 m ²	3 240 m ²	4 320 m ²
Angöring och parkering	1 000 m ²	1 500 m ²	1 800 m ²
Summa	5 000 m²	6 140 m²	7 920 m²

Tabell över storlek på förskolans tomt.

Byggnaden ska placeras på tomten så att den skyddar utemiljön från exempelvis buller eller blåst. Vid placering av byggnaden ska befintliga träd och buskar bevaras om det är möjligt.

Förskolor byggs i ett plan så långt det är möjligt utifrån krav på yta inom- och utomhus. I de centrala delarna av Falkenberg där staden förtätas kan det vara aktuellt att bygga förskolor i fler plan för att spara tomtyta till utemiljön.

3.5. Förskolornas utformning

Förskolorna ska utformas för att ge verksamheten goda förutsättningar att bedriva sin verksamhet i lokalerna. Det är viktigt att lokalerna ger verksamheterna flexibilitet, då verksamheten kan komma kräva andra funktioner i framtiden.

Vid projektering av en ny förskola ska inför beslut om utformning och materialval överväganden göras utifrån faktorerna hygien och smitta.

Gestaltning av förskolor har ett starkt symbolvärde. Det är del av platsens helhetserbjudande för såväl invånare som inflyttare. Gestaltning är en del av samhället och de byggnader vi bygger kommer att stå under många år framöver. God gestaltning blir en del av att uppfylla kommunens mål att erbjuda utbildning och barnomsorg med hög kvalitet.

Nya förskolor byggs med avdelningar som var och en rymmer en barngrupp i enlighet med Skolverkets riktmärken. Antalet avdelningar på förskolan styrs utifrån behoven i området, samt även av den aktuella tomtens storlek. På förskolor med flera avdelningar ska infrastruktur och flöden analyseras för att skapa goda planlösningar med full flexibilitet i samtliga rum. Samverkansvinster i form av flexibilitet, kollegialitet och ekonomieffektivitet uppnås på förskolor med mer än en avdelning. Därför ska ett minimum av fyra avdelningar eftersträvas. Förskolor ska byggas med flexibla lokaler som kan anpassas efter aktuella förutsättningar och arbetsmetoder.

Förskolor byggs med kapacitet för 15 barn per avdelning. För att nå maximal flexibilitet och möjliggöra inskrivning under året ska kapprummen vara tillräckligt stora för att få plats med kapprumsinredning för 20 barn.

Förskolor som byggs med utökad tillgänglighet, dvs utökad RWC (rullstolsanpassad toalett), kan barnens utrymme bli något större. Likaså kan förskolor där verksamheten avser ge möjlighet för studenter kan personalutrymmet bli något större.

Barn i Falkenbergs kommuns förskolor ska ges möjlighet att sova utomhus, skyddade från väder och vind.

	4 avd.	6 avd.	8 avd.
Barnens utrymmen <i>Pedagogiska utrymmen, kapprum, skötrum, torg, ateljé m.m.</i>	460 m ²	688 m ²	916 m ²
Personalutrymme <i>Arbetsrum, mötesrum, personalrum, utrymme för vila, omklädning, centralt förråd</i>	88 m ²	115 m ²	143 m ²
Städcentral	10 m ²	12 m ²	14 m ²
Kök inkl. servering <i>Tillagningskök för fler än 4 avd.</i>	74 m ²	102 m ²	118 m ²
Summa NTA(v) ¹	632 m ²	917 m ²	1 191 m ²
BRA ² <i>Inkl. kommunikation, teknik m.m.</i>	810 m ²	1 160 m ²	1 500 m ²
BTA ³ <i>Inkl. sova ute, miljöhus och förråd</i>	1 000 m ²	1 400 m ²	1 800 m ²

Tabell för storlek på förskolans olika utrymmen.

3.6. Utemiljö

Förskolans utemiljö kompletterar inomhusytorna. Utemiljön ska vara minimum 40 m²/barn på förskolan, dock minst 3 000 m² totalt. Detta mått avser effektiv yta för barnens lek, rekreation, fysisk och pedagogisk aktivitet som barnen får använda på egen hand vid sin utevistelse, och inkluderar alltså ej övriga delar av utemiljön exempelvis yta för hämta/lämna samt parkeringar.

Utemiljön ska byggas i en varierad topografi vilket främjar barns lek samt den motoriska utvecklingen. Prefabricerad lekutrustning är ett bra komplement som kan höja lekvärdet i en utemiljö, men gården ska även utan dessa ha en bra struktur och erbjuda en variation i lekmiljöer. Prefabricerad lekutrustning ska placeras så att den integreras i landskapet.

På förskolor med utökad tillgänglighet är ambitionen att ytterligare höja tillgängligheten för barn med olika särskilda behov. På dessa förskolor ska även utemiljön tillgänglighetsanpassas.

Gården ska innehålla en variation av träd, buskar och blommor, gräs samt sand, vatten och löst naturligt material. Landskap och växter är för barn i första hand en lekarena. Så mycket som möjligt av den befintliga växtligheten på tomten ska tas tillvara när man planerar utegården. Utemiljön ska planeras på ett sätt som begränsar mängden UV-strålning. Sandlådor och andra platser i utemiljön där barnen förväntas leka eller vara långa stunder, exempelvis vattenlek och plats för måltid, ska alltid ha solskydd.

Förskolor med mer än fyra avdelningar kan behöva dela upp utemiljön permanent. Förskolans utemiljö ska anläggas med en trygg, en vidlyftig och en vild zon. Vid större enheter där utemiljön är permanent uppdelad ska alla tre zoner finnas i varje del.

¹ Nettoarea (verksamhet)

² Bruksarea

³ Bruttoarea

För att det ska vara möjligt att bedriva undervisning här behövs det finnas eluttag och ett låsbart förråd i nära anslutning. Storleken anpassas utifrån det antal barn som planeras vara inskrivna på förskolan.

Det ska finnas en hårdgjord slinga som slingrar sig runt hela gården, genom samtliga zoner, men också längs med ytterkanterna av gården (längs med stängsel). Med hårdgjord avses asfalt, grus, betong eller stenmjöl. Det ska finnas belysning längs med hela slingan. Sådan belysning bör vara sensorstyrd så att människor som rör sig på gården även på helger och kvällar syns i mörkret. Belysning ska i möjligaste mån riktas neråt samt vara av "varmare" typ. Särskild hänsyn ska tas vid utformning av belysning nära vatten, miljöer med höga naturvärden och livsmiljöer för fladdermöss, t ex gamla grova träd.

3.7. Storkök

Köket placeras med fördel centralt i byggnaden. Om enheten är mer än en våning ska köket placeras på bottenplan.

Inom förskolan finns det tre olika varianter på kök; tillagningskök, mottagningskök och serveringskök.

En grundregel är att förskolor med fem avdelningar eller fler ska ha tillagningskök och mindre förskolor ska ha mottagningskök eller serveringskök. Valet av kök avgörs dock i varje enskilt projekt och sker i dialog mellan berörda parter. Se tabell "*Tabell för storlek på förskolans olika utrymmen.*" för kökets ytbehov.

Kökets placering beror på tomten, byggnadens utformning, antal avdelningar och flödena däremellan. Olika faktorer som påverkar lokalernas storlek samt hur lokalerna planeras, utformas, konstrueras och placeras är bland annat:

- Typ av kök
- Antal portioner som ska tillagas, serveras och/eller distribueras
- Specialkost med krav på separata arbetsytor och förvaring
- Antal personer som arbetar i köket samtidigt

Viktiga aspekter i utformningen av varje kök är exempelvis buller, belysning och rengöring, samt även separering av rena och smutsiga zoner, handtvätt och ändamålsenlig ventilation.

Storköksdelen ska omfatta funktioner som möjliggör en säker och effektiv måltidshantering. Detta inkluderar varumottagning, angöring, livsmedelsförvaring, kök, renseri, diskrum, förrådsutrymmen, personalutrymmen samt städförråd. Materialval bör främja hygien, ljudmiljö och enkel rengöring.

4. Definitioner och avgränsningar

Denna riktlinje avser nybyggnation av kommunala förskolor i Falkenbergs kommun. Vid större om- och tillbyggnation ska riktlinjen eftersträvas i största möjliga mån inom ramen för projektets omfattning och budget. Riktlinjen är avgränsade till att inte specificera förskolors inredning och möbler.

5. Ansvar och uppföljning

Kultur-, fritids- och tekniknämnden får tillsammans med barn- och utbildningsnämnden och servicenämnden i uppdrag att revidera riktlinjerna vart fjärde år i syfte att säkerställa att den överensstämmer med gällande lagar, styrdokument och forskning.

Kontinuerlig utvärdering av nya förskolor görs av kultur-, fritids- och teknikförvaltningen tillsammans med barn- och utbildningsförvaltningen och serviceförvaltningen. De utvärderingarna ligger till grund för framtida revideringar.

Vid projektering och byggnation utgår kultur-, fritids- och teknikförvaltningen samt barn- och utbildningsförvaltningen och serviceförvaltningen från "Riktlinje för utformning av förskolor i Falkenbergs kommun".